

BAHTİYAR VAHABZADE’NİN “İKİ GÖRÜŞÜ” ADLI MANZUMESİ *

Yayıma hazırlayan: Yavuz AKPINAR

Vahabzade’nin çağdaş Azerî edebiyatında önemli bir yeri vardır. Millî meseleleri işlemesiyle, Azerbaycan insanının duygu ve düşünce dünyasını yansıtmalarıyla tanınmıştır. O, daima, halkın vicdanının sesi olmayı başarmıştır. Vahabzade, milletine ait her şeyin; vatanının, dilinin, medeniyetinin yorulmaz savunucusudur.

Sovyetler’de daha açıklık siyaset olmadığı zamanlarda bile düşüncelerini açık veya kapalı ifade etmekten çekinmemiştir. Onun *Gülüstan* manzumesi merkezî matbuat organlarında basılmadığı zamanlar bile halkın hafızasında, gönlünde yerini almıştı.

Stalin’in diktatörlük devrinde yaratılan terörle halkların millî tarihleri tahrif edilmiş, Moskova’nın yararlı gördüğü tarzda yeni bir tarih anlayışı uydurularak yakın zamanlara kadar zorla benimsetilmiştir.

Bunlardan biri de Azerbaycan halkının aslında “yerli halk” olduğu, ama sonraları “Azerbaycan’ı istila eden Türk halkları” tarafından, “Türk dillerinden biriyle konuşan halk” hâline getirildiği masalıdır.

İşin ilginç tarafı, aynı masalın, İran’da da Fars şovenistleri tarafından anlatılmasıdır!

Şimdi her iki ülkede de karanlığın sona erdiğini, hakikat ışıklarının, yalan tarih nazariyelerini açığa çıkararak ortadan kaldırdığı görülmektedir.

Yayımlanmış olan bu manzumede Vahabzade, halkının medeniyeti, tarihi, vatanı üzerinde oynanan oyunları teşhir etmektedir. Aynı zamanda Stalin dehşetinin bütün ülkeyi kasıp kavurduğu yıllarda yaşamış olduğu dramatik hayatın bir kesitini anlatmaktadır. Okumak ve düşünmek gerekir:

Bu manzume Bakü’de çıkmakta olan *Edebiyyat ve İncesen’et* gazetesinin 4 Noyabr/Kasım 1988 tarihli 45 (2336) sayılı nüshasından alınmıştır. Manzume daha önce Türkiye’de gerekli açıklamalar olmaksızın bir iki dergide neşredildi. Yapılan yanlışlıklar sebebiyle yeniden neşretmenin uygun olacağı düşünüldü. Hatta muhterem şairin kendisi de bizden bunu istemişti. Arzusunu memnuniyetle yerine getiriyoruz.

* Daha önce *Kardaş Edebiyatlar* dergisinde (Erzurum, 1985, Sayı: 10, s. 4-11) yayımlanmıştı. Yeniden gözden geçirildi ve bazı değişiklikler yapıldı.

İKİ GÖRÜ¹

Merhum bestekârimız
Ğember Hüseynli'nin² hatiresine

Menim dostum idi, mahnılarından³
Torpag etri⁴ gelen bestekâr Ğember.
Dillerde gezerdi, bizim bir zaman
Ğoşa⁵ yazdığımız şirin neğmeler.

Hoşuna gelende yazdığım şe'r
Sözün alovuna bürünerdi o.
Bir anın içinde tamam deyişer,
Başğa bir sifetde görünerdi o.

Şe'ri dene dene o, oğuyardı,⁶
Sözün neğmesine dalar, uyardı.
Sonra dindirerdi astadan tarı,⁷
Muğam⁸ nağışları, muğam halları⁹

Süzülüp ahardı, barmaglarından
Külçe götürerdi ses dağlarından.
Alardı ilhamı sözden, şe'rden
Senet méydanında çapan¹⁰ bestekâr;

Muğamdan neğmeye kéçerdi birden
Şe'rin neğmesine tapan bestekâr.

Amma hemişe¹¹
Ala gözlerinde bir keder vardı.
Bilirdim, zamanla gelmiş dös döse:¹²
Odur ki her yerde az danışardı.¹³
Özü démemişdi, bilirdim,
onu
néçe il ğabağ¹⁴

Hebs élemişler.
Ğünahı ne imiş bilmirdim, ancağ
Ne men soruşardım,
Ne o déyerdi.
Söhbət bu metlebe¹⁵ yağınlaşanda
Sözü deyiştirip tezeleyerdi.
Açığca görürdüm, gizli derdi var,
Adamlar içinde çoğ zaman susar.
Ğetalı söhbetten yan kéçerdi o,¹⁶
Yüz ölçüp min ölçüp,
Bir biçerdi o.
Néçe il zindanda ezap çekeli
Dolandı hemişe o, seksekeli,¹⁷
Meger yalnız o mu?
Ğéyr, hamımız.¹⁸
Ğaldı gözümüzde bütün kâmımız.¹⁹

1 Korku.

2 Ğember Hüseynli (1916-1961): Azerbaycan'ın tanınmış bestekârlarından. Besteleri Azerbaycan millî musikisinin başarılı eserlerinden kabul edilmiş, lirik besteleri çok sevilmiştir.

3 Şarkılarından.

4 Korkusu.

5 Birlikte, beraber. Burada bestekârın Vahabzade'nin şirlerini bestelemesine işaret edilmektedir.

6 Şiiri, yavaş ve anlaşılır şekilde okurdu.

7 Sonra ahestece, yavaş yavaş tarı çalmaya (konuşmaya) başladı.

8 Makam. Azerbaycan klasik musikisinin tamamını içine alacak kadar geniş anlamda kullanılır.

9 Musikinin esas melodisiyle hemahenk olan yeni hisse, yeni cihet.

10 At koşuran.

11 Her zaman.

12 Zamanın şartlarıyla göğüs göğüse gelmiş, zamanın kötü şartlarını mertçe karşılamış.

13 O yüzden, bundan dolayı az konuşurdu.

14 Bir müddet önce.

15 Bu konuya, bu meseleye.

16 Riskli, tehlikeli sohbetten kaçınırdı.

17 O korkuyla, tedirgin dolardı.

18 Hepimiz.

19 İsteğimiz, arzumuz.

Görhu gayda oldu, adice gayda,²⁰
Görhundan don biçdi éynine iller.²¹
Bu memleket boyda hebsşanada
Dustağ²² olmadığ mı hamımız meger!

Gülmedi bir defe üzüne iller,²³
Kıçık bir dağmada²⁴ yaşardı Ğember.
İçinde defn étdi derd-i serini,²⁵
O bildi, yoğ imiş yazıya pozu²⁶
Tar üste yaratdı neğmelerini,
Ne royalı²⁷ vardı, ne pianosu.
Elçatmaz²⁸ zirveye daim can atdı,
Ucalıg éşğine²⁹ yazdı, yaratdı.

Amma néylesen beyenmediler
“Ğember tar üstünde yazır”³⁰ dédiler.
Gûyâ saz avazı, gûyâ tar sesi,
Ulu dedelerin ulu neğmesi
Uyuşmur zamanın öz ahengine,
Esrimiz sığışmaz saz ahengine!
Ruhumuz gövuldu musigimizden,
Uyduğ uzun iller caz ahengine.
Bir soran olmadı, ay gârdaş, neden
Ağrı³¹ baş yérine ayağ terpeden³²
Bizi semalardan yére éndiren
Özge ğapısında véyillendiren³³

Dayaz³⁴ Rok en rollar³⁵ göye ucalsın,³⁶
Üzeyer³⁷ mektebi yétim mi ğalsın?
Hara çekirsiniz musigimizi,
Nadan mı³⁸ sandınız bu ğeder bizi?

Ama o satğınlar çattı şerefe,³⁹
Ğember bir defe
Mene giléylendi güzeranından,⁴⁰
Üreyim sıhıldı...
Soruşdum ondan:
- Bes seni ne üstde⁴¹ hebs étmışdiler?
Birden barıt kimi açıldı Ğember
- Bilmirsen? Dünyanı le’netlemişdim,
“Éller atasına” düşmen démişdim.⁴²
Bu boyda ölkeni saldı ne güne.⁴³
O ğeddar, o zalim, müdhiş zülmüne
Bir defe démedi; hevesdi, besdi,⁴⁴
Düşünen keslerin başını kesdi.

O nese andı,
Birden dayandı...⁴⁵
Anladım onu;
Men başa düşdüm.⁴⁶
Niye birden bire tutulduğunu.

- 20 Korku kural oldu, alışılmış (âdeti normal) bir kural.
21 O yıllar (kendi) bedenine korkudan elbise biçti.
22 Esir, tutsak.
23 Yıllar bir defa bile yüzüne gülmedi.
24 Derme çatma evde, barakada.
25 Derdini, kaygısını.
26 Kaderi değıştirmenin mümkün olmadığını.
27 Kuyruklu piyano.
28 El ulaşmaz, ulaşılması imkânsız.
29 Yücelik aşkı için.
30 “Tara uygun besete yapıyor.”
31 Pekiyi, niçin.
32 Akla değıl, ayaklara hitap eden.
33 Yabancı kapısında başıboş, avare dolaştıran.

- 34 Sathi, sığ.
35 Rock and roll (müziği nağmeleri).
36 Göge yükselsin.
37 Üzeyir Hacıbeyli (1885-1948): Azerbaycanın ünlü bestekârı. Geleneksel musikiyi modernleştirmedeki başarılarıyla tanınmıştır.
38 Cahil mi?
39 O hainler şeref sahibi oldu.
40 Hayatından, geçiminden bana şikâyet etti
41 Pekiyi seni ne için, neden dolayı?
42 “Halkların babası”na, düşman, demiştim. Stalin kendi döneminde “halkların babası” resmî sıfatına sahipti.
43 Bu büyüklükte ülkeyi bak nasıl bir hâle düşürdü.
44 Yeter, kâfi.
45 O neyise hatırladı, birden durdu.
46 Anladım, idrak ettim.

O dözebilmedi, birden danışdı.⁴⁷
Sonra dédiyine pêsmanlamışdı.
O susup dinmemiş⁴⁸, susurken hele⁴⁹
Onun esiriydi, gelbinin sözü.
Dözmedi partladı,⁵⁰
Öz esirine
Dönüp esir oldu indi, o özü.
Görhuya düşmüşdü dédiklerinden,
O birden dayandı, o birden susdu.
Yeğîn⁵¹ ki çekindi, o görhdu menden,
Düşündü "bu şair belke casusdu"
Sene tanış déyil bu hâl, ey cavan,⁵²
Görhardıg doğmaca ğardaşımızdan.
Dedesini⁵³ satan az olmamışdı,
Yalnız yaşlılara bu hâl tanışdı.⁵⁴
Rütbe sata sata, yér⁵⁵ sata sata,
Çohlari hörmet de ğazandı bol bol.
O vaht şübheliydi oğuldan ata
Gelinden ğaynana, atadan oğul.
O vaht susardılar héyirde, şerde,⁵⁶
İdrâkı, vicdanı ezerdi şübhe.
O zaman évlerde, idarelerde
Ĝara kâbus kimi gezerdi şübhe.
Yaman yéyin⁵⁷ idi şübhenin atı,
Hamımız ğul idik, o, beydi ancağ.
Birinin birine münasibeti;
Şübheydi

şübheydi,
şübheydi ancağ!
Odur ki görhardıg birbirimizden,
Görhu saçılardı gözlerimizden.
Düzlüyü, merdliyi döşledi görhu,⁵⁸
Bir eser ğalmadı vüğarımızdan.⁵⁹
Éle canımıza işledi görhu,
Ağdı ğan yérine damarımızdan.
Sehrada göyeren bir ğanğal teki⁶⁰
Bizim içimizde kök atdı görhu.
Yalanla heğigét arasındaki
Halal serhedleri dağıtdı görhu.
Boğup heğigeti, yalan öyündü,
Esl me'nasını itirdi söz de.
Yalan üzümüzde gülüşe döndü,
Heğigét ağladı üreyimizde.
Yalanın hökmüne düz eyilince⁶¹
Eyri pervazlandı, eyri dağ aşdı.
Heğigét ürekden dile gelince,
Yolda yétmiş defe mayallağ aşdı.⁶²
Yeğîn ki⁶³ düşündün bu dem, éy cavan
Bes ğanun, bes ğayda yoğmuş o zaman?
Cellad ne istese édebilermiş,
Ona hansı ğanun bu hökmü vérmiş?
Néce cavab vérim sene men indi?
İnsan her zülüme, vallah, dözendi.⁶⁴
Ĝanundan görhmazdıg, o illerde biz,
Adamdan görhardıg, adamdan, yalnız!

47 O dayanamadı, aniden konuştu.

48 Konuşmamış.

49 Susuyorken bile, konuşmadığı hâlde.

50 Dayanamadı, patladı.

51 Muhakkak, şüphesiz.

52 Ey genç.

53 Babasını.

54 Sadece yaşlılar bu durumu bilir.

55 Makam, koltuk.

56 Hayır ve şer cemiyetlerinde (düşünde de yasta da).

57 Hızlı, süratli.

58 Korku, doğruluğu ve mertliği ğögüsledi; onlara meydan okudu.

59 Vakarımızdan

60 Çölde biten bir deve dikenini gibi.

61 Yalanın buyruğuyla doğru eğildiğinde.

62 Takla attı.

63 Şüphesiz ki, mutlaka.

64 Katlanır, tahammül eder.

Mütleg hakim idi o vaht birce baş,
Onun iradesi her şeydi, ancağ.
- Bağışla, gızışdım⁶⁵söyledi
birden
Özümü, sözümü bilmirem herden.⁶⁶
Bir yazıglığ⁶⁷ duydum onun sesinden,
Gember de hağlıydı öz şüphesinde.
Onun şübhesini dağdım déye
Dédiyi sözleri destekledim men.
- O ğenim kesilip,⁶⁸ dédim, ölkeye,
Cavidler⁶⁹ sürülüp öz veteninden.
- Daha danışmadı, dinmedi⁷⁰ Gember.
Anladım, dédiyi o doğru sözler
Daş kimi asılıp çiyinlerinden,⁷¹
O yazığ görhurdu,⁷² görhurdu menden.

II

Ğembergilden dönünce fikir meni
apardı⁷³
Ğorđu, telaş içimde bir fırtına
ğopardı
Yada düşdü⁷⁴ o söhbet,
O giley,⁷⁵ o şikâyet.
Birden bire tutuldum,

65 Kızdım, sinirlendim.

66 Bazen, arada bir.

67 Zavallılık.

68 Düşman olmuş (Stalin kastediliyor).

69 Hüseyin Cavid (1882-1944): Stalin zamanında sürgüne gönderilerek öldürülen büyük şair.

70 Artık konuşmadı, bir şey söylemedi.

71 Omuzlarından.

72 O zavallı korkuyordu.

73 Düşünceye daldım, endişelendim.

74 Hatırladım

75 Şikâyet, yakınma.

Éle bil iflic oldum.⁷⁶
İttihamçı⁷⁷ gözüyle mene bağan
divarlar
Gördüm, gelir üstüme.
Durup benim ğesdime⁷⁸
Eli ğanlı o cellad.
Söydüm özüm üzümü
Dédim: Ay évi berbad,⁷⁹
Niye desmal⁸⁰ bağladın
Ağrımayan başına?
Niye soyuğ su ğatdın sen
istece⁸¹ aşına?
Aħı, o ne söz idi çıħdı
senin dilinden?
Celladın ünvanına Gember'in
o sözleri
Ğesden démediyini ne bilersen
aħı sen?
Min min ğunahsızları dün
suçlu gördüler.
Cavid tek ğunahsız
veteninden sürdüler
Ölkenin başçısını⁸² düşmen
adlandırını
Azad éderler mi héç!
Bes, burda mentiğ hanı?
İnanmıram men buna;
Onun lénetlerinin semimi olduğuna.
Güzerandan,⁸³ zamandan ğesden
söhbet salırmış,

76 Sanki felç oldum.

77 Suçlayan.

78 Beni öldürme niyetinde.

79 Evi yıkılısaca.

80 Mendil.

81 Sıcacık.

82 Liderini, önderini.

83 Geçimden, hayattan.

O, menden söz almış.
Men aħmađ da söyledim,
Üreyimden kéçeni.
Ėıvrıldım yatağımda,
Yatmadım o géçeni.
Yumşağ yorđan döşekden min min
tikân batırdı
Bedenime éle bil.⁸⁴
Bu, adi⁸⁵ tikân déyil,
Ėorđu tikânlarıdır bedenimi dağlayan.
Menim geleceyimdir üreyimde bu géce
Matem tutup ağlayan.
Dédim, hardan bilirem,
Belke éle⁸⁶ bu géce tutacağlar meni de!
Üç ay evvel géceyken meger
tutmadılar mı
İsmihan'ı, Azer'î, bizim Ėülhüseyn'i de?⁸⁷
Men onlardan artığam? Yoğ, men de
onlar kimi
Sağlamadım dilimi.⁸⁸
Dağ başında süzürdüm birden
çamura düşdüm.
Dilimden tora düşdüm.⁸⁹
Yoğ yoğ! Bu ola bilmez;
Ėember meni alçaldıp özü
ucalabilmez.⁹⁰
O, özünü bu géder yére éndirer mi héç?
Senetkâr, senetkân güdaza vérer mi héç?⁹¹
Ttu! Bu ne söz idi men danışdım?
Dünyadan

hebersiz, nařı⁹² kimi?
Meger, ottuz yéddide⁹³
güdaza vérmeydi mi?⁹⁴
Ėelem yoşdaşlarını
Öz Ėelem yoldaşları?
Hele le'net oğları,
hele te'ne dařları⁹⁵
Atılmayıp onlara⁹⁶
Özgesinin yérine
Senet zirvelerine
Ėalđıp ucalanlara!
İndi de bağ, bu Ėember...
O meger
Ėelem yoldaşlarını, gelecek
şöhretine
Ėurban vérip ucalan
Satđınlıđdan öc alan
keslerden artığdı mı?
Namerdlerle döyüşden
Yoşsa Ėalip çığdı mı?
İnsan çiy süd emipdir,
Ėéyri de var, řeri de;
Men ki bundan halıyam,⁹⁷
Bu ikili⁹⁸ insana
Niye inanmalıyam?
Men bu düşüncelerde bélece
Ėovrularak,
Boşalıırken, dolurken
Ėapımızın önünde bir mařım⁹⁹

84 Sanki.

85 Normal, sıradan.

86 Öyle.

87 1947'de tutuklanan Azerbaycanlı öğrenciler.

88 Dilimi tutmadım.

89 Dilimle tuzağa düştüm.

90 Yücelemez, yükselemez.

91 Mahvına sebep olur mu hiç!

92 Tecrübesiz, cahil.

93 1937 yılında: 1937 yılında Stalin döneminin terörü zirveye çıkmıştır.

94 1937 yılında ölüme göndermedi mi?

95 Ayıplama, kınama taşları.

96 Onlara atılmadan önce.

97 Ben ki bu işi biliyorum, bu durumdan haberim var.

98 İki zıt şahsiyetli.

99 Makine, araba.

durdu, Allah,
Kimse düşüp¹⁰⁰ maşından
ünvanı¹⁰¹ sordu, Allah!
Év başıma dolandı,
Dünya bir an içinde
Kaméraya çevrilip, néce balacalandı!¹⁰²
Soyuğ ter basdı meni.
Dédim, dar ağacından öz dilim
asdı meni.
Motor sesi eşitdim.
Maşının ğapıları örtüldü tarağ tarağ.
Maşın gûruldayarağ¹⁰³
Gétدی...
Şükür Allaha!
Bu hatadan sovuşsam,¹⁰⁴ çarmıha
çekseler de
Ağzımı kilitlerem, danışmaram
bir daha.

III

Kéçdi üreyimden bu dem ah neler:
- Meni aparmağa¹⁰⁵ ne vaht gelseler,
Yeğin, arhivime baş vuracağlar¹⁰⁶,
Yazımı, pozumu ahtaracağlar¹⁰⁷.

Düşündüm neyim var, ğaradan, ağdan!
Bağdım öz içime, bir an yad kimi.¹⁰⁸
Gécenin yarısı ğalğıp yatağdan,

Töküm ğabağıma¹⁰⁹ şe'rlerimi.
Gördüm ki, ilâhî, çapa gétmeyen¹¹⁰
Ne ğeder şe'rim var, yazı pozum var.
Başğa bir göz ile oğuyanda
Gördüm, her setirde néce yozum¹¹¹ var.
Düşündüm, bunları yazırken gören,¹¹²
Hansı duyğularla yaşamaşam men?
Ürek sıhılırken,¹¹³ göyde ve yérde
Néce ğanadlanıp heyalım benim?
Aşıp hüduğları bu şe'rlerde,
Heğiget ahtaran amalım benim.
Ağı¹¹⁴ kim yaratdı bu serhedleri?
Kim saldı ğelibe¹¹⁵ fikri, heyalı?
İdrák cığırına düşenden beri¹¹⁶ 11
Çerçive tanımır insan kâmalı¹¹⁷...

Yazmaya bilmezdim yeğin bunları,
Könlümü sarsıdan burulğanları¹¹⁸
Yazıya köçürüp dincelmişem men.¹¹⁹
Néyleyim, bu, gelip benim elimden
Çapa¹²⁰ vérmediyim şe'rlerime
Müfettiş gözüyle bağıp titredim.
- Bunlar ele kéçse, benim derime
Vallah, saman teper o cellad, dedim.

100 İnip.

101 Adresi.

102 Hücreye dönüp nasıl küçüldü.

103 Gürüldeyerek.

104 Bu belayı savsam.

105 Götürmeye, alıp gitmeye.

106 Şüphesiz, muhakkak arşivime (evraklarıma) müracaat edecekler (göz atacaklar).

107 Yazıp çizdiklerimi arayacaklar.

108 Yabancı gibi.

109 Önüme.

110 Baskıya gitmeyen, basılmayan.

111 Yorum, ihtimal.

112 Yazarken acaba.

113 Gönlüm bunalırken.

114 Pekiyi, ama.

115 Kim kalıba soktu.

116 (Dünyayı) anlama, kavrama yoluna girdikten sonra.

117 İnsanın idrakı, olgunluğu.

118 Gönlümü sarsan anaförleri; gönlümün dertlerini.

119 Yazıya geçirip rahatlamışım.

120 Baskıya.

Alışıp yandığım¹²¹ illerden beri
Duyup düşündüyüm bu şe'rleri
İndi öz elimle yandırım mı men?
Orda dönerem mi heğigetimden?

Söyle, heğigetin ne imiş senin?
Kimdir heğigete bağan, ay yazığ?
Sen indi çalış ki, o ğan içinin
Eline kécmesin yağan, ay yazığ.

Onda yandırım mı? Elacım nedir?¹²²
Ahi, hayatına kim bigânedir?
Kim ister dünyada bir gün görmemiş,
Arzular namine ömür sürmemiş,
Zindanlar küncünde¹²³ yanıp govruıla,
Uzağ sürgünlerde ömrü ğehr ola?

Vérdim ğerarımı
Aman, eleman!
Dünyadan heğiget, edalet uman
Şe'rlерimden,
Tongal çatmalıyam¹²⁴, tongal çatmalı!
Fikrimi, hissimi, duygularımı
Ömrüme, günüme müfte satmalı!¹²⁵

- Yanır, hağsızlığa ğarşı yükselen,
Eğidem,¹²⁶ meslekim, heýirim şerim;
Yanır rezaletle döşdöşe gelen
Ğorğmaz setirlerim, kişi sözlerim.

Yanır gileylerim,¹²⁷ şikâyetlerim,
Yanır zamaneye üsyanım, yanır!
Yanır arzularım, hoş niyyetlerim,
Düşüncem, heyalım, vicdanım yanır.
Yanır bu dünyada ayağ izlerim.
Yanır arzuların ğışğırığları.¹²⁸
Yanır o heğigi, doğru sözlerim,
Yanır üreyimin hiçğırığları.

Yanır hedefini düzgün belleyen;
Açığ mehebbetim, açığ nifretim.
Yanır oħuçuya¹²⁹ heğiget déyen
Riyasız, boyasız sözüm, söhbetim.
Dünyadan dünyaya gileyim yanır
Yanan şe'rlere üreyim yanır.

Yanır, yanğısıyla meni yandırır
Ğelbimden süzülüp ağan her şe'rim
Bir anlığ zülmeti işğlandırır,

121 Tutuşup yandığım.

122 O zaman yakayım mı, çare, kurtuluş nedir?

123 Köşesinde.

124 Bir meydan ateşi yakmalıyım.

125 Ömrüm, geleceğim için bedava satmalıyım.

126 Akidem, inancım.

127 Şikâyetlerim, sızlanmalarım.

128 Çığlıkları, haykırışları.

129 Okuyucuya.

Yanan duyğularım düşüncelerim.

Gördüm öz özümü bu işıgda men
Gördüm ayrılmışam öz fitretimden.
Gördüm sığınmışam dözüm¹ ya Reb!
Ġenim kesilmişem² özüm² ya Reb.

Ġorğmadım, yandırdım bir ğatil kimi,
Men öz gerçeyimi, heğigetimi.
Çünkü emindim;
Heğiget yansa da mehv olabilirmez!
Sap kimi³ uzanar, ğırılabilirmez.
İnanırım men.
Hemin o heğiget, vaht gelecekdir
Başğa birisinin dilile hökmen⁴
dévilecekdir!
Yanan şé'rlerin od alovundan
Bedenim üşüdü, üreyim esdi⁵
Bir néçe⁶ şé'rime ğıymadım, ancağ

Dédim kifayetdi,

Dédim, tâ besdi.⁷

Bir néçe şé'rime ğıymadım o ğün.
Saralmış vereğler⁸ durur bu ğün de
Hemin şé'rleri gelecek üçün
Gizletdim anamın protezinde.⁹

Ağır ğem yüküdür bunlar bir ömrün,
Açılısın, tökülsün déyirem bu ğün.

Duyan üreklerin gizli sirleri

Éy cavan oğucum,

Bu şé'rleri

Gizledip men bu ğün çatdırdım¹⁰ sene

İndi de vérirem müzakirene.

İstirem bilesen, üreklerimiz

Susmadı...

Kölgede yatan olmadığ,

O vahtlar ğehreman olmasağ da biz

Hay küye aldanan nadan olmadığ!¹¹

1 Katlanmaya, tahammül etmeye.

2 (Kendime) düşman olmuşum.

3 İplik gibi.

4 Mutlaka başka birisinin diliyle.

5 Yüreğim titredi.

6 Birkaç.

7 Artık yeter.

8 Varaklar.

9 Protez: Yapma organ. Şair "Anamın bir ayağı protez idi" diye not düşmüştür. (Y. A.).

10 Ulaştırdım.

11 Gürültüye patırdıya aldanan cahil olmadık.

DAMCI DAMCI¹

Bulağ² oldum, çağladım.
Susuz galan çöllerin³
Hâline ğan ağladım.
Çemenlere çilendim,⁴
Ahdığca neğmelendim.
Tez yolumu kesdiler,
Ağzıma daş basdılar.
Éle güman etdiler,⁵
Gâh mîha, gâh da nala
Döyen amalsızmışam.⁶
Amma esli budur ki
Gür ahabilmesem de
Damcı damcı sızmışam.

Deniz déyil göl oldum,
Ahip çuhura doldum.
Öz derdimle doluydum,
Dibimi oydum, oydum,
Yér altında daşları
Ġayaları döşledim.⁷
Énine bacarmadım,
Derinine işledim.

Dalğa pıçılısında⁸
Dibde yatan daşların
Metlebine varan yoğ.⁹
Én görünür her göze,
Derinliyi gören yoğ.

Dédiler dayazmışam.¹⁰
Bir çuhurdan baş alıp,¹¹
Öz yolumu azmışam.¹²

Men yolumu azmadım,
Mene "az" déyenlerin
Fikrini azdırmışam,
Onun öz meramını
Ġesdine yozdurmuşam.¹³

Ġanım Ġorhud ğanıdır,
Men evvelki damaram.
Damcı damcı damaram,
Damcımı sahlamaram.
Damcı damar sél olar,
Cığır¹⁴ dönüp yol olar

Bir yanıĝlı sazam men,
Hele çağlamazam men.
Asta asta dinmişem,¹⁵
Arzuma köklenmişem.¹⁶
Sesleri bu kök üstde,¹⁷
Sesleyen avazmışam.

Derd ĝaynaĝlı elemem.
Kâĝız üste gelemem,
Nifretimi démeye,
İmkânım olmayanda
Men sévgimi yazmışam.

1 Damla damla.

2 Pınar.

3 Kırların.

4 Serpildim.

5 Öyle sandılar.

6 Emelsiz birisi imişim.

7 Kayalarla göğüs göğüse geldim.

8 Fısıltısından.

9 Arzusuna, isteĝine aldırış eden yok.

10 Sığ imişim.

11 Bir çukurdan başlayıp.

12 Yolumu kaybetmişim.

13 Aleyhine çevirmişim.

14 Patika, keçi yolu.

15 Yavaş yavaş dile gelmişim, konuşmaya başlamışım.

16 Arzuma (uygun olarak) akord olmuşum.

17 Sesleri bu perdeye uygun olarak.

SOĞAN

Soğan ğabığına baħdı
Düşündü.
Başını buladı¹⁸
O mene döndü
Dedi; Sert olacağ ğış bu il yaman
Dédim; Neden bildin?
Dédi: Ğabığdan.
Ğalındır;
Démeli,¹⁹
Sert kécecek ğış.
Tebiet ezelden müdrük yaranmış.²⁰

O ki, neĝmesidir ğaydanın, yönün,
Dağı yaratmamış²¹ ona yol séçir.
Soğanı soyuĝdan ğorumağ için
Onun paltarını²² o ğalın biçir.

Ehsen bu paltara, dona tebiet,²³
Sen bu seħavetde nesen, nesenmiş!²⁴
Éy ana tebiet,
Ana tebiet,
Bilmirdim néce de rehimlisenmiş!..²⁵
Acı soğan kimi bes aħı men de²⁶
Övladınam senin,
Balanam senin.
Men de üşüyürem,²⁷
Mene gelende

18 Başını salladı.

19 Demek ki.

20 Müdrük yaratılmış.

21 Yaratmadan önce.

22 Elbisesini.

23 Ey tabiat, bu elbiseye, bu kıyafete aşk olsun, aferin.

24 Çömeretlikte, eli açıklıkta ne imişsin.

25 Merhametli imişsin.

26 Acı soğan gibi öyle ya ben de.

27 Üşüyorum.

Rehmin harda²⁸ ğaldı, ay anam senin?!
Elem çovğununda, ğem tufanında²⁹
Soyuĝdan esirem, aħı men yetim!³⁰
Soğana ğıymadın,
Senin yanında
Bir soğan ğeder de yoħmuş ğiyemetim!
Nedir bu fikirler bu üzüntüler?
Üreyi bir vérdin, ezabı min min.
Nolardı mene de dözümüm ğeder³¹
İztirab véreydin, ezab véreydin?

DAŞ GAYALAR

Öz fikrimi, düşüncemi,
Üreyimde doĝulmamış¹,
Kâğız üste söz olmamış,
Öz elimle boĝan menem.
Hem de néce ataları bilinmeyen³²
Bic, zinakâr balaları
Doĝan menem!
Fırtınalar ğabağında
Öz semtini deyişdiren
Bir yélkenem
Öz fikrini öz elile
Abort éden³³ ğatil menem!
Çeper bağı dolanınca³⁴
Bağ çeperi dolandı héy.
Fikirlerin çağlar seli
Bulandı héy...
Bulandı héy...

28 Acıman nerede?

29 Elem (keder) fırtınasında, gam tufanında.

30 Ben yetim soğuktan titiriyorum ki.

31 Tahammülüm kadar.

32 Hem de birkaç nesil babaları bilinmeyen.

33 Kürtağ eden; "yok eden".

34 Çeper bağın etrafını sarıncaya, kuşatıncaya kadar.

Bulanar mı

Sél, ğaya tek ğabağında³⁵ bend olmasa?
Öz içinden oyulmasa?
Olmayaydı kâş, ğayalar.
Daş ğayalar, daş ğayalar!

IV

Sen vahtın, zamanın hökmüne bir bağ,
Zamandır her fikre yön veren, ancağ;
İnsan zaman ile gelir dös döse,³⁶
İnsanı yétiren vahtdır hemişe.
Zaman var³⁷ hýyalı çekir zirveye
Zaman var, mehv édir éşği,³⁸ niyyeti.
Zaman var, insanı ğaldırır göye,³⁹
Zaman var, öldürür insanıyyeti.
Zaman var, köksüne gül tağır yérin,
Zaman var, düşünen duyan keslerin,
Ağzına daş basır, gelbi susdurur;
Zaman var, yalana heğiget déyir,
Zaman var, tanrı tek hakğa baş eyir.
Bir de görürsen ki dünengi dağlar
Tepeye el açıp dilenir bu gün.
Yalanlar, gerçekler, hağlar, nâhağlar⁴⁰
Vahtın eleyinde elenir bu gün.
Dünen düzlüyünden üze çılmayan,⁴¹
Özünü zamanda günahkâr sayan
Menim üzü ğara bu şe'rlerim,
Bu gün üz ağığım,⁴² hağ sözüm oldu,
Üze çılmış da bir lüzum oldu!⁴³

35 Kaya gibi önünde.

36 Göğüs göğüse.

37 Öyle zaman var.

38 Aşk.

39 Göğe yükseltiyor.

40 Hakkolmayanlar, doğru olmayanlar.

41 Doğru olduğu için ortaya çıkmayan.

42 Yüzümün aklığma sebep oldu.

43 Yüze çıkması da (ortaya çıkması da) gerekli oldu.

V

Bütün dövrlerde müstebid, ğeddar
Ağıldan, kâmalardan fikirden ğorğar.
Çünkü o bilir ki fikir, düşünce
Ne hüdud tanıyar, ne serhed biler
Odur ki⁴⁴ müstebid her şeyden önce
Fikre, düşünceye ğenim kesilir.⁴⁵
Fikir adamları onun ğenimi
O yağşı bilir ki, fikir gün kimi
Yanıp ğaranlığa birden nur çiler.
Boyalı⁴⁶ sözlerle üstü örtülen,
Ağlarken gülen
Heğigetleri
Görmeyen göze de gösterebilir.

Müstebid bilir ki kâmalın, fikrin,
Göze görünmeyen ğanadları var.
İdrâkın yolunu kesmek çoğ çetin,
İğlimden iğlime o uçar, uçar.
Fikir sığabilmez hüduda hedde,
O, zora baş eymez, güce eyilmez.
Fikir azad olan bir memlekette,
Zülm öz atını seyirdebilmez.⁴⁷

Sönmedi ğelbinin ğezebi, odu,
Müstebid ğılınıcı ğoymadı ğına.
Azadlığ adına méydan oğudu,
Fikrin, düşüncenin azadlığına,
Susduğ, behtimize asi déyildik,⁴⁸
Beli,⁴⁹ derd budur ki, biz éle bildik,
Béledir ğayda.⁵⁰

44 O sebeplerdir ki, o yüzden.

45 Düşman olur.

46 Parlak.

47 Atını koşturamaz.

48 Talihimize isyan etmemiştik.

49 Evet.

50 Kaide böyledir.

Bizden behteveri yoğdur dünyada.⁵¹
Mahını da oğuduğ;⁵² “Behteverik biz,
Gül kimi açılıp dileklerimiz.”

“Él azaddır,⁵³
Tél azaddır.
Azad vetende
Dil azaddır!”

Hansı derdimizi démişdik ki biz,
Üstelik azaddır dédik dilimiz!

Ğaldı kitaplarda gerçeyin adı
Ne özü göründü, ne ayağ izi
Yalan danışmağdan üz ğızarmadı,
Algışdan ğızartdığ ellerimizi.
Bedbehtlik gölünde biz üze üze,⁵⁴
İnandığ behtever⁵⁵ olduğumuza.

O ğansız cellada bunlar gerekdi,
Onun yalanları ağıdı her yére.
Yalnız serhedlere déyil, o çekdi
Demir perdeleri düşüncelere.
Perdeden o yanı görebilmedik,
Dondu düşünemiz, dondu fikrimiz.
Demir perdeleri yarabilmedik,
Çévrildik fikirsiz mügevvaya biz.⁵⁶
Celladın elinde alete döndük,
O néce düşündü, éle düşündük.
Müstebid zülmünü doğrultmağ üçün
Ehkâmlar yaratdı, bütler yarattı.⁵⁷

51 Dünyada bizden daha mutlu olan yoktur (Burada Sovyet vatandaşları kastediliyor).

52 Türkü de söyledik.

53 Halk hürdür.

54 Yüze yüze.

55 Mutlu, talihli.

56 Biz cansız kuklalar gibi olduk.

57 Ahkâmlar (peşin hükümler) yarattı, putlar yarattı. Burada “ahkâm”la katı ideolojik hükümler kastediliyor.

“Éllerin atası”⁵⁸ olup o, bir gün
Özünü millete çoğ bağa satdı.

Apardı dalınca şuarlar⁵⁹ bizi,
Kütleşdi⁶⁰ béynimiz, hissimiz tamam.
Aldı elimizden düşüncemizi
Zülmün, istibdadın maskâsı; éhkâm.

Müstebid déyişdi tarihimizi,
Bir kâh Midiyalı,⁶¹ kâh filan olduğ,
Silindi tarihten gerçeyin izi,
Yadlar sahib çıldı servetimize,
Sahib çılmadılar bize, bes neden?⁶²
Yétim évi oldu bu dünya bize,
Ata ahtarırığ indi özgeden.⁶³
Dé, hara sığışar, hara, éy zaman,⁶⁴
Bu boyda teğgire halğın dözmesi;⁶⁵
Dede Ğorğud kimi dedesi olan
Milletin özüne dede gezmesi?!⁶⁶

Gör ne güne saldı müstebid bizi,
Ay anam hardasan, ağla bu derde!
Éle dolaşdırıp tarihimizi,
Başını itirip tarihçiler de!⁶⁷

58 “Halkın Babası” (Stalin’in o dönemdeki resmi sıfatlarından biri.)

59 Şiarlar, sloganlar.

60 Köreldi.

61 Midiya (Medya): Medlerin ülkesi. Burada Azerbaycan’ın tarihi, Azerbaycan Türklerinin soy kökü hakkında Sovyet döneminde yaratılan münakaşalardan, saptırmalardan söz ediliyor.

62 Pekiyi niçin?

63 Şimdi başkalarından (başka milletlerden) kendimize atalar (cet) arıyoruz.

64 Söyle, nereye sığar, nereye ey zaman

65 Bu büyüklükte hakarete halkın tahammül etmesi

66 Dede (cet) araması.

67 Tarihçiler de ne yapacaklarını şaşırılmışlar.

Başımız üstünde hemişe yumruğ,
Halal adımızı demeye görüdüğ.
Damğa da vurdular hele bu ada,
Dandığ⁶⁸ görühumuzundan öz babamızı.
Kifâyet déyilmiş bu da cellada,
Déyişdi min illik⁶⁹ elifbamızı
Yéne soyumadı celladın kini,
O éle düşündü, éle bildi ki,
Latına kéçmekle⁷⁰ biz yénileştik.
O, buna dözmedi... On il kéçmemiş,
Celladın emrile Kirile⁷¹ kéçdik.

Bélece ğaraldı "menliyin" şamı,⁷²
Bulandı dilimin büllür çeşmesi.
Bir déyen olmadı élifbada mı
Ğocaman milletin yénileşmesi?!
Eger béledirse, edalet hanı?
Niye deyişmedin öz elifbanı?

Senin sadığ ğulun, benim soydaşım.
O yerli rehberim, cahil kütbaşım,⁷³
Susdu, danışmadı, yumdu ağzını.
Çünkü o görmedi, görebilmezdi,
Senin meğsedinin, esl meğzini⁷⁴

Sen ğanıp, düşünüp, kéçdin bu ğesde,⁷⁵
O ğün, düneminde⁷⁶ intiğam aldın.

Menim min min illik tarihim üstde⁷⁷
"Şalako"⁷⁸ oynadın, menden kâm aldın
Bir ğenim kesildin mene o ki, var,⁷⁹
Min illik ruhumun tutdun yasını.
On ilde néçe yol deyişmek olar,
Bir ğalğın min illik elifbasını?!

É' tiraz olmadı!
Oldu: bir nefer,⁸⁰
Ona her terefdén göz bereldiler.⁸¹
- Rehber déyen söze, ne müzakire?⁸²
Ona canımızı ğurban vérerik.
Elifba nedir ki, lâzım gelirse,
Ana dilimizi deyişdirerik!

Niye deyişmesin ağı⁸³ bu satğın:
Ata dili varken, ana dilini?
Bélesi turp ekdi başında ğalğın,
Satdı vetenini, satdı élini.⁸⁴
Bunu déyen oğul, hemin o anda
Rehber atasından rütbe dilendi;
Bir hefte geçmemiş o, rütbelendi.

Bes é'tiraz éden? Onun taléyi?
Atdı her şeyi.
Bir müddet Bakı'dan köçünü çekti,⁸⁵
Yoğsa, Müşfiğ⁸⁶ kimi sürülecekti.

68 İnkâr ettik.

69 Bin yıllık.

70 Latin alfabesini kabul etmekle. Azerbaycan'da 1928'de Latin harflerine geçilmişti. 1939 yılı sonundan itibaren de Rus alfabesine geçildi.

71 Kiril alfabesine. Rus alfabesine.

72 Böylece (millî) benliğimizin mumu sönmeye başladı.

73 O yerli rehberimiz, cahil kalın kafamız (Stalin dönemindeki Azerbaycan Komünist Partisi Başkanı kastediliyor).

74 İçyüzünü, asıl maksadının ne olduğunu.

75 Sen anlayıp, düşünüp bu suikasti gerçekleştirdin.

76 Dününden; geçmişinden.

77 Binlerce yıllık tarihimin üzerinde.

78 Şalako: Sert hareketlerle oynanan bir Gürcü oyunu. Stalin'e işaret ediliyor.

79 Bana bütün gücünle düşman oldun.

80 Bir kişi.

81 Kızgın gözlerle baktılar, tehdit edici gözlerle baktılar.

82 Rehberin dediği söz tartışılmaz!

83 Öyle ya.

84 Halkını.

85 Göç etti, gitti.

86 Mikâyıl Müşfik (1908-1937): Stalin devri kurbanlarından, şair. Daha sonraki neşirlerde şair Müşfik yerine "Cavid" (Hüséyn Cavid) yazmıştır.

Elifba deyişdi
Buna öyündük.
Bilmedik rişesiz budağa döndük.⁸⁷
Ġabaġı⁸⁸ görmedik öz yaşımızdan,
Nesiller arası ġırıldı bağlar:
Ġovulup silindi yadaşımızdan,⁸⁹
Ġurulan çadırlar, yanan ocaġlar.

Hanı Banu Çiçek? Hanı Ġazan Ġan?
Biz ki ruhu esil, ġanı esildik.
Ġorġud ġanı aġdı damarımızdan,
Özümüz Ġorġud'a düşmen kesildik.

Doġudan Batıya at çapan⁹⁰ babam,
Menim Oġuz babam, benim ġan babam.
Teze kitaplarda mene yad oldu,
Soy soya ġarışdı, kök unutuldu.
Elenebilmedik ġaldıġ elekde,
Gör nece kökünden laġladı⁹¹ millet.
Yapıġ daġmalarda, kendde kesekde,⁹²
Yéne de milleti saġladı⁹³ millet.

VI

Varaġ varaġ çevirdim düşüncemi,
Fikrimi;
Seher açılan kimi⁹⁴
Gédeceyem yanına.
And vérip vicdanına

Déyeceyem “amandır,⁹⁵
Dünen dédiklerimiz başdan başa
yalandır.
Bir diş bilsin, bir dodaaġ.
Seni desteklemekçün éle dédim
men ancaġ
Eslinde çoġ sévirem mén
o dahi rehberi,
Odu bize behş éden⁹⁶
Bu beġtever⁹⁷ ġunleri.
O bizim bu dünyada, tek
Ġüman yérimizdir,⁹⁸
Düşünen béynimizdir,
Gören gözlerimizdir.”
“Men ne ġelet éyledim”⁹⁹ déye
Sehere kimi
Öz özüme déyindim.
Seher açılan kimi ġaġlıp
Derhal géyindim.
Birden ġapı döyüldü...
Bize kim gelebilir seherin
Bu çağında?
Aynanın ġabaġında
Gördüm, esir bedenim.¹⁰⁰
Ġapını açmaġa da heç taġetim¹⁰¹
yoġ benim.
“Yeġin¹⁰² o satmış meni

87 Köksüz bir dal olduk.

88 Önü.

89 Hafızamızdan.

90 At koşturan.

91 Oynadı, kökü laçkalaştı.

92 Çirkin, kötü barınaklarda, kulübelerde.

93 Korudu, muhafaza etti.

94 Sabah olur olmaz.

95 Aman ha (kurban olayım).

96 Odur bize baġışlayan, lütfeden.

97 Bahtlı, mutlu.

98 Ümit kaynaġımız, güvencemizdir.

99 Ben ne halt ettim.

100 Baktım, vücudum titriyor.

101 Takatim, gücüm.

102 Mutlaka, şüphesiz.

Éle dünən géceden.
Gelirler aparmağa, hara kaçım¹⁰³
İndi men?"
Ğapı bir de döyüldü
Bir de, bir de döyüldü
Gelen kimse görür¹⁰⁴
Meğsedine çatmamış¹⁰⁵
Burdan géden déyildi...
- Kimsen?
- Menem, a ğardaş.
Bu, Ğember'in sesiydi...
Bu da mene bes idi.¹⁰⁶
Yeğın şahid tek gelip¹⁰⁷
Üzüme durmağ üçün,¹⁰⁸
Meni susdurmağ üçün.
Ese ese¹⁰⁹ ellerim men ğapını açınca
O, üstüme atılıp boynumu ğucağladı,
Hönkür hönkür ağladı.
Boylandı melul melul,
O bir sola, bir sağa.
Dünenki söhbetini başladı téz telesik¹¹⁰
Ayrı semte yozmağa;¹¹¹
- "Zarafatla¹¹² démişem dünən
Men o sözleri;
Eslinde çoğ séverem,
Men o dahi rehberi.

O, bizim bu dünyada tek
Ğüman yérimizdir,¹¹³
Düşünen béynimizdir, gören
Gözlerimizdir!"
Başa düşdüm¹¹⁴ men onu.
Susdum... Bu yozumların¹¹⁵
Ağ yalan¹¹⁶ olduğunu
Anlayırken, ğanıırken.¹¹⁷
Bir ğün sonra o ve men
Sözümüzü danırken¹¹⁸
Riyakára dönderdi vaht hem onu,
Hem meni
O da yatabilmeyip déme bütün geceni!¹¹⁹

103 Nereye kaçayım?

104 Herhâlde.

105 Amacına ulaşmadan.

106 Bana yeter idi.

107 Mutlaka şahit olarak gelmiş.

108 Yüzleşmek için.

109 Titreye titreye.

110 Aceleyle, telaşla.

111 Başka tarafa çekmeye, sözünü değiştirmeye.

112 Şakayla, şaka olarak.

113 Ümit yerimizdir, ümidimizdir.

114 Anladım.

115 Yorumların, söz değiştirmelerinin.

116 Apaçık yalan.

117 Anlaya anlaya, bile bile.

118 İnkâr ederken.

119 Demek o da bütün gece yatamamış, uyuyamamış.